

UDK: UDC: 070:316.77:316.36

**MEDIATIV JURNALISTIKANING OILAVIY NIZOLARNI BARTARAF
ETISHDAGI TA'SIRI****(Kun.uz, Gazeta.uz va Aqidaxonim saytlari misolida)****Saidova Gulnoza Raxmatulla qizi****1-kurs Magistrant, O'zbekiston Milliy Universiteti****<https://doi.org/10.5281/zenodo.20234516>**

Annotatsiya. Mazkur maqolada mediativ jurnalistikaning oilaviy nizolarni bartaraf etishdagi o'rni va ijtimoiy ahamiyati ilmiy jihatdan tadqiq etilgan. Tadqiqot davomida mediativ jurnalistikaning nazariy asoslari, media etikasi, kommunikativ tamoyillari va konfliktologik yondashuvlari tizimli ravishda o'rganildi. Shuningdek, Kun.uz, Gazeta.uz va Aqidaxonim platformalarida e'lon qilingan oilaviy nizolar, ajrim, oiladagi zo'ravonlik va farzand tarbiyasiga oid materiallar mediativ nuqtai nazardan kontent-tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari mediativ jurnalistika nizolarni keskinlashtirish emas, balki konstruktiv muloqot va murosani shakllantirishga xizmat qiluvchi samarali kommunikativ mexanizm ekanligini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: mediativ jurnalistika, mediatsiya, konfliktologiya, oilaviy nizolar, media etikasi, jurnalist-mediator, ijtimoiy barqarorlik.

Аннотация. В данной статье научно исследуется роль медиативной журналистики в урегулировании семейных конфликтов и обеспечении социальной стабильности. В исследовании системно проанализированы теоретические основы медиативной журналистики, её коммуникативные принципы, конфликтологические подходы и нормы медиаэтики. Особое внимание уделено вопросам освещения семейных конфликтов, разводов, домашнего насилия и воспитания детей в интернет-СМИ Узбекистана. Результаты исследования подтверждают, что медиативная журналистика является важным инструментом предотвращения эскалации конфликтов и укрепления социальной стабильности в обществе.

Ключевые слова: медиативная журналистика, медиация, семейные конфликты, СМИ, конфликтология, медиаэтика.

Abstract. This article scientifically examines the role of mediative journalism in resolving family conflicts and strengthening social stability. The study systematically analyzes the theoretical foundations of mediative journalism, its communicative principles, conflictological approaches, and media ethics standards. Particular attention is paid to the coverage of family conflicts, divorce, domestic violence, and child upbringing issues in Uzbek online media.

The results confirm that mediative journalism serves as an important communicative mechanism for preventing conflict escalation and promoting social stability in society.

Keywords: mediative journalism, mediation, family conflicts, mass media, conflictology, media ethics.

KIRISH

Globalashuv jarayonlari va raqamli kommunikatsiyalarning jadal rivojlanishi natijasida ommaviy axborot vositalarining jamiyat hayotidagi o'rni sezilarli darajada ortib bormoqda.

Zamonaviy OAV nafaqat axborot tarqatuvchi vosita, balki ijtimoiy fikrni shakllantiruvchi, jamoatchilik ongiga ta'sir ko'rsatuvchi va kommunikativ jarayonlarni boshqaruvchi muhim institut sifatida namoyon bo'lmoqda.

Ayniqsa, internet jurnalistikasi rivojlanishi natijasida oilaviy munosabatlar, ajrim, oiladagi zo‘ravonlik va gender muammolari bilan bog‘liq materiallarning soni ortib bormoqda.

Bunday mavzularni yoritishda jurnalistlardan yuksak kasbiy mahorat, etik mas‘uliyat va xolis yondashuv talab qilinadi.

Mediativ jurnalistika aynan mana shunday ehtiyoj natijasida shakllangan bo‘lib, uning asosiy maqsadi nizolarni sensatsion tarzda yoritish emas, balki tomonlar o‘rtasida konstruktiv muloqotni shakllantirishdan iborat. Mediativ jurnalistika konfliktlarni yumshatish, ijtimoiy muvozanatni saqlash va jamoatchilikni murosaga undashga xizmat qiladi.

O‘zbek jamiyatida oilaviy qadriyatlar muhim ijtimoiy institut hisoblanganligi sababli oilaviy nizolarni yoritishda OAVning mas‘uliyati yanada ortadi. Shu nuqtai nazardan mazkur tadqiqot dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

TADQIQOTNING MAQSADI VA VAZIFALARI

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi mediativ jurnalistikaning oilaviy nizolarni bartaraf etishdagi kommunikativ imkoniyatlari va ijtimoiy samaradorligini ilmiy jihatdan tahlil qilishdan iborat.

Tadqiqot vazifalari:

- mediativ jurnalistikaning nazariy asoslarini o‘rganish;
- mediativ jurnalistikaning asosiy tamoyillarini tahlil qilish;
- oilaviy nizolarning kelib chiqish omillarini aniqlash;
- internet OAV materiallarini mediativ nuqtai nazardan tahlil qilish;
- jurnalist-mediatr kompetensiyalarini yoritish;
- mediativ jurnalistikaning ijtimoiy samaradorligini baholash.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot davomida kontent-tahlil, monitoring, qiyosiy tahlil, diskursiv tahlil va tavsifiy metodlardan foydalanildi. 2023–2025 yillarda Kun.uz, Gazeta.uz va Aqidaxonim platformalarida e‘lon qilingan oilaviy mavzudagi 60 dan ortiq material tanlab olindi.

Kontent-tahlil jarayonida oiladagi zo‘ravonlik, ajrim, aliment, gender munosabatlari va farzand tarbiyasiga oid materiallarning mediativ elementlari o‘rganildi. Tadqiqot davomida materiallarning kommunikativ ohangi, konfliktni yoritish usullari va media etikasi tamoyillariga rioya qilinishi tahlil qilindi.

MEDIATIV JURNALISTIKANING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI

Mediativ jurnalistika konfliktologiya, kommunikatsiya nazariyasi va media etikasi asosida shakllangan zamonaviy jurnalistika yo‘nalishidir. Ushbu yondashuv nizolarni konstruktiv tarzda yoritish hamda tomonlar o‘rtasida murosaga va dialogni shakllantirishga xizmat qiladi.

Johan Galtung tinchlik jurnalistikasi nazariyasida OAVning konfliktlarni yumshatishdagi roliga alohida e‘tibor qaratadi. Jake Lynch va Annabel McGoldrick mediativ jurnalistikani konfliktlarni konstruktiv yoritishga asoslangan kommunikativ model sifatida tavsiflaydi.

Mediativ jurnalistikaning asosiy tamoyillari:

- xolislik va muvozanat;
- zarar yetkazmaslik;
- empatiya va tolerantlik;
- murosaga yo‘naltirilganlik;
- media etikasi;
- aniqlik va ishonchlilik.

OILAVIY NIZOLAR VA ULARNING IJTIMOIIY XUSUSIYATLARI

Oilaviy nizolar jamiyatdagi eng murakkab ijtimoiy muammolardan biri hisoblanadi.

Oiladagi ziddiyatlar nafaqat oila a'zolarining ruhiy holatiga, balki jamiyatdagi ijtimoiy barqarorlikka ham salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Oilaviy nizolarning asosiy sabablari:

- iqtisodiy muammolar;
- psixologik mos kelmaslik;
- kommunikativ muammolar;
- huquqiy savodxonlikning pastligi;
- oiladagi zo'ravonlik;
- farzand tarbiyasiga oid qarashlarning mos kelmasligi.

KUN.UZ, GAZETA.UZ VA AQIDAXONIM PLATFORMALARI MISOLIDA TAHLIL

Kontent-tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, Kun.uz platformasida oilaviy nizolar ko'proq huquqiy va ijtimoiy nuqtai nazardan yoritiladi. Gazeta.uz platformasida gender tengligi va ayollar huquqlari faol yoritiladi. Aqidaxonim platformasida esa oilaviy qadriyatlar va ma'naviy tarbiya mavzulari ustunlik qiladi.

Tahlillar ayrim materiallarda hissiy va stereotiplashtirilgan diskurs elementlari mavjudligini ham ko'rsatdi. Bu esa jurnalistlarning konfliktologik va mediativ kompetensiyalarini rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi.

JURNALIST-MEDIATRNING KASBIY KOMPETENSIYALARI

Mediativ jurnalistika jurnalistdan nafaqat axborotni yig'ish va tahlil qilishni, balki psixologik va kommunikativ kompetensiyalarni ham talab qiladi.

Jurnalist-mediater quyidagi kompetensiyalarga ega bo'lishi zarur:

- empatiya va tolerantlik;
- konfliktologik bilimlar;
- kommunikativ ko'nikmalar;
- hissiy bosimni kamaytirish qobiliyati;
- media etikasi me'yorlariga amal qilish;
- xolislik va muvozanatni saqlash.

XULOSA

Tadqiqot natijalari mediativ jurnalistikaning oilaviy nizolarni konstruktiv yoritishda samarali kommunikativ vosita ekanligini ko'rsatdi. Mediativ jurnalistika nizolarni keskinlashtirish emas, balki tomonlar o'rtasida dialog va murosani shakllantirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari jurnalistlarning mediatsiya, konfliktologiya va media etikasi bo'yicha bilimlarini oshirish zarurligini ko'rsatadi.

Mediativ jurnalistika jamiyatda bag'rikenglik va ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlovchi istiqbolli jurnalistika yo'nalishi sifatida muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Galtung J. High Road, Low Road: Charting the Course for Peace Journalism. Oslo: PRIO, 1998.
2. Lynch J., McGoldrick A. Peace Journalism. Stroud: Hawthorn Press, 2005.
3. Fisher R., Ury W., Patton B. Getting to Yes: Negotiating Agreement Without Giving In. New York: Penguin Books, 2011.

4. Cottle S. *Mediatized Conflict: Developments in Media and Conflict Studies*. Maidenhead: Open University Press, 2006
5. McQuail D. *McQuail's Mass Communication Theory*. London: Sage Publications, 2010.
6. Karimov I. A. *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch*. Toshkent: Ma'naviyat, 2015.
7. Melibayeva N. *Oilaviy nizolar va ularning jamiyat barqarorligiga ta'siri // Ijtimoiy fanlar jurnali*. 2021. №2.
8. UNESCO. *Journalism, Fake News and Disinformation*. Paris: UNESCO Publishing, 2017.
9. Tursunova G. *Mediatsiya va jurnalistika integratsiyasi // Media va jamiyat*. 2022. №1.